

УДК 159.9

**Олександр Володимирович ТІМЧЕНКО,**

доктор психологічних наук, професор,  
головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії  
екстремальної та кризової психології  
Національного університету цивільного захисту України;  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8733-8076>;

**Віталій Євгенович ХРИСТЕНКО,**

кандидат психологічних наук, доцент,  
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії  
екстремальної та кризової психології  
Національного університету цивільного захисту України;  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4570-2394>

## **ЗАКОРДОННІ ТРАДИЦІЇ ЦЕРЕМОНІЇ ПОХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

*Розглянуто традиції проведення траурних церемоній поховання загиблих військовослужбовців в країнах НАТО, наведено основні типи військових вшанувань: почесний ескорт, почесний караул до труни, траурний мітинг (громадянська панахида).*

**Ключові слова:** траурна церемонія, поховання, військовослужбовець.

Боротьба за сфери впливу, ідеї, а також прагнення відстоювати право бути собою і чинити опір чужому впливу, властиві людським співтовариствам з моменту їх виникнення. Саме тому воїн і солдат – фігури сакральні з найдавніших часів. Ці захоплення і схилення перед воїнами інтуїтивні: адже солдат відкидає егоїзм і страх перед смертю заради сім'ї, племені, народу; жертвує собою заради інших. Не дивно, що військові поховання у багатьох культурах сильно відрізняються від загальноприйнятих похоронних звичаїв і супроводжуються особливими ритуальними практиками, покликаними підкреслити повагу живих до покійного, пам'ять про його заслуги. Спалення на похоронному багатті, оплакування, поховання в обладунках і зі зброєю в руках, похоронні процесії і народні прощання – все це ті способи, якими в різні часи і в різних частинах світу люди прощалися з тими, хто оберігав їх від зовнішніх загроз.

З відходом язичництва зникають і якісні відмінності між воїном і тим, хто не брав в руки зброю. Бог єдиний для всіх – як і смерть. Однак воєн не стає менше – тисячолітня історія людства багата військовою доблестю, яка не раз рятувала свою землю від загарбників. Неможливість виділити похорон воїнів релігійно спонукала до зовсім інших практик поваги і пам'яті.

Сукупність цих практик, виточених історією, зараз правовим чином систематизована у відданні військових почестей загиблим захисникам своєї землі.

Що таке військові почесні? Військові почесні – це данина поваги покійному з боку військовослужбовців, древній символ пам'яті і спадковості братів по зброї.

На даний момент практично у всіх збройних силах країн НАТО виділяються такі основні типи військових почестей: почесний ескорт до місця поховання або кремації, почесна варта біля труни, військовий оркестр (барабанщик або сурмач), спеціально виділені для проведення поховання військовослужбовці.

#### *Почесний ескорт*

Ескорт здійснює спеціально виділений на військові поховання підрозділ, розмір якого варіюється в залежності від звання і обставин смерті покійного, а також від вислуги років. Зазвичай, солдати ескорту несуть прапор країни з траурною стрічкою. Якщо ескорт за чисельністю більше відділення (взвод і вище), він крім прапора країни несе ще й бойовий прапор частини. Один з військових несе перед процесією портрет покійного, а також отримані ним за час служби нагороди. Члени ескорту, які не зайняті несенням труни, йдуть з вінками. За процесією на деякому віддаленні йде почесна варта. Коли виносять труну, ескорт віддає військову честь покійному.

#### *Почесна варта до труни*

Почесна варта, зазвичай, має траурні пов'язки та знаходиться зі зброєю «на плече». У Британії, згідно зі стародавньою традицією, зброя тримається навпаки, тобто прикладом до гори. Біля труни можуть бути присутніми так звані почесні вартові – представники військових відомств та/або громадських організацій.

#### *Траурний мітинг (громадянська панахида)*

Починається після прибуття почесного ескорту і до опускання труни в землю. Після закінчення панахиди нагороди покійного передаються родичам на зберігання або передаються державі. Потім грає військовий оркестр, прапори при цьому приспускаються. Відділення з числа почесного ескорту дає триразовий залп холостими зарядами. У виняткових випадках за наказом командування замість залпу з автоматів або карабінів може проводитися салют з артилерії<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup>Під час державних похорон у США з 1938 року застосовується проліт бойових літаків за схемою «Missing man» (букв. – відсутня людина): від чіткого строю літаків відділяється один і різко йде вгору. Такі військові почесні

У більшості країн НАТО військовий представник, після закінчення жалобної промови, згортає прапор і передає його на зберігання родичам загиблого. Наприклад, у США прапор згинають декілька разів, і кожне згинання має своє значення.

**Перший** згин прапора – це символ життя. **Другий** – символ віри у вічне життя. **Третій** – робиться в честь і в пам'ять про ветеранів, які віддали частину свого життя захисту країни і збереження миру в усьому світі. **Четвертий** згин відображає підпорядкування американських громадян волі Бога, в якого вони вірять і до кого звертаються під час спокою і під час війни, щоб просити Його святого лідерства. У **п'ятий** раз прапор згортають в честь країни. **Шостий** згин прапора символізує служіння всім серцем вітчизни, відданість прапору США, республіці і єдиної нації перед Богом, неподільної, вільної і справедливої. **Сьомий** – данина честі армії, тому що армія захищає честь прапора і країни від ворогів – внутрішніх і зовнішніх.

**Восьмий** – данина пам'яті тим, хто пішов долиною смертної тіні, щоб душі їх побачили світ, і в честь Матері, до якої йде душа. У **дев'ятий** раз прапор згортають в честь жінок, їх віри, любові, відданості і посвяти, які зробили могутньою цю країну. **Десятий** згин – на честь батьків, які віддали синів і дочок своїх на захист Вітчизни. **Одинадцятий** згин – символізує печатку Царя Давида і Царя Соломона і прославляє в їхніх очах Бога Авраама, Ісаака та Якова. **Дванадцятий** згин – для громадян християн – символ вічності на славу Бога Отця, Сина і Святого Духа.

Коли американський прапор повністю згорнуто, зірки на трикутнику нагадують кожному громадянину країни головний девіз нації – «Ми віримо в Бога» [1].

Вважаємо, що сьогодні вкрай потрібно переглянути діючу в нашій країні систему церемонії поховання загиблих воїнів. Адже існуюча дотепер радянська традиція не залишає в душі кожного з учасників церемонії поховання віри в те, що воїн загинув не даремно, що країна пам'ятатиме його подвиг та завжди буде опікуватися його близькими та рідними.

#### Список бібліографічних посилань

1. United States Army's Combined Arms Support Command. URL: <https://quartermaster.army.mil> (дата звернення: 21.03.2019).

Одержано 23.03.2019

---

виявляються лише військовослужбовцям і верховному головнокомандуючому. Крім того, в США використовуються саме гарматні передки, а не лафети для похорону генералів і великих державних діячів (прим. автор).

*Рассмотрены традиции проведения траурных церемоний захоронения погибших военнослужащих в странах НАТО, приведены основные типы воинских почестей: почетный эскорт, почетный караул у гроба, траурный митинг (гражданская панихида).*

**Ключевые слова:** траурная церемония, погребение, военнослужащий.

---

---

УДК 378

**Валентина Олександрівна ТЮРІНА,**

доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри соціології та психології факультету № 6  
Харківського національного університету внутрішніх справ;  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4287-8965>;

**Ірина Олексіївна ДАНЧЕНКО,**

доктор педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»  
та соціально-гуманітарних дисциплін  
Харківського національного технічного університету  
сільського господарства імені Петра Василенка

## СОЦІАЛЬНІ ВІДХИЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇХ ПРОФІЛАКТИКА

*Визначено поняття «соціальне відхилення», «соціально-профілактична робота», «психолого-педагогічна профілактика».*

**Ключові слова:** девіантна поведінка, соціальне відхилення, профілактика.

Однією з актуальних проблем, що стоять перед сучасними закладами вищої освіти України, можна віднести профілактику та корекцію поведінкових девіацій у студентів (курсантів), яким притаманні усі проблеми сучасної молоді. Правильна побудова виховної роботи щодо профілактики та корекції поведінкових відхилень у студентській молоді, передбачає визначення умов та факторів, що сприяють формуванню цих девіацій поведінки.

Девіантну поведінку О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська визначають як систему дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечить соціальним нормам психічного здоров'я, моралі, культури, права або визнаним у суспільстві стандартам і шаблонам поведінки. Психологічні аспекти проблеми девіантної поведінки розглядали у своїх працях Г. М. Андрєєва, С. А. Белічева, О. В. Змановська, Л. П. Колчина, І. А. Невський, В. М. Оржеховська та інші.